

Əziz-girami bildiyim üç varıdatım var. Birincisi odur ki, — man istiqanlıyam, ikincisi — qənaətciləm; üçüncüsü də — başqalarından irali dürtlümeyi heç vaxt özüma rəva bilməmişəm. İstiqanlıyam, insansevəram deyə — çox şəyə cürətim çata rəva yaddaşma güvənirəm. Qənaətciləm — o ucbatdan da səxavət yiyesi olmağımı elə bir engel yoxdur. Qaldı qeyrılardan irali çıxmağı özüme rəva görməməymir — elə bu səbəbdən ağıllı başçı olmağa her zaman imkanım var... Kim qədirşunas olmadan, insanlara yovuşmadan guya cəsrudusa, ya qənaətcil olmadan özünü səxavət yiyesi kimi göstərirəm, həm də yerli-yersiz gőza soxulursa, — deməli özünü məhve sürükleyir... Bayaq dediyimiz saf adamınsa xilasına Gölər özü zamindir...

DAO-sindən...

O, BİRİNCİLƏRDƏN İDİ...

Həmişa də birincilərdən olub. Üzeyir bəy Hacıbəylinin «Leyli və Məcnun» əsərində də Nofeli ilk oynayan o olub, «Koroğlu»da Həsən xanı da ilk dəfə o yaradıb, Müslüm Maqomayevin «Şah İsmayıllı» operasında Aslan şah obrazında da birinci o çıxış edib, Niyazinin «Xosrov və Şirin»ində Şapuru, Qliyerin «Şahsenəm»ində Xanı, Rossininin «Seviliya bərbəri»ndə Fiqaronu, Jorj Bizenin «Karmen»ində Eskamılıyonu, Cüzeppé Verdinin «Aida»sında Amonasronu, «Otello»da Yaqonu, «Traviata»da Jorj Jermonu da birinci dəfa o, səhnəyə çıxarıb.

O kimdir? Hələ 26 yaşından birincilər sırasında olan, ölkə xaricinə ilk qastrol səfərinə göndərilən, 28 yaşında Əməkdar artist, 40 yaşında isə Xalq artisti fəxri adlarına layiq görürlən bə sənətkar kim ola?

Ağababa müəllim. Səmərəli fəaliyyətiyle milli opera sənetimiz tarixində özüne məxsus iz qoyan, Opera və Balet teatrımızın səhnəsini özüna doğma evitək yaxın bilən Ağababa Bünyadzadə.

Yaşın ki, yaşı 50-ni ötmüş hər kəsə bu ad tanış gelir. Daha doğrusu, tanış gelməlidir.

Ona görə ki, öz dövründə Azərbaycan operasının en üreyəyatım baritonunu tanımamaq mümkün deyil. Vaxtılı Opera

səhnəmizi onsuz təsəvvürə getirmək belə mümkün deyildi. Onda opera incilərimizle maraqlanan da çox idi, onları qiyamətləndirən de.

İndisə yubileydən-yubileyə yada düşür ki, belə bir məşhur sənətkarımız olub. O da eger yubiley qeyd edilsə...

HAŞİYƏ

Mərhum həkim Ağabəy Sultanov o vaxt jurnalımıza verdiyi müsahibəsində demişdi ki, hələ gəncliyindən Opera və Balet teatrına getməyi çox xoşlardı. O qədər getmişdi ki, bu teatrın səhnəsində oynanılan opera və baletlərin artıq məzmununa və hələ oxunan ariyalara belə bələd idi. Amma qəribə xasiyyəti vardi: əzber bildiyi əsərin xoşadığı pərdəsinə təkrar-təkrar baxa bilərdi.

Məsələn, «Toska» operasında təkcə Kavaradossinin ariyasına görə yalnız III pərdəyə tamaşa edərdi. Və yaxud, əksinə, əsərin bəyəndiyi parçası lap tamaşanın əvvəlindəydirdə, yalnız o hissəyə baxıb çıxardı. Bax, belə opera həvəskarlarımız olub vaxtile.

* * *

Ağababa Bünyadzada yaradılılığı ve şəxsiyyəti haqda yazmaq fikrinə düşənlərin halına acıyıram. Yolunuzu kitabxanalara da salsaz, arxivləri ələk-vələk də elasəz, demek olar ki, bir şey tapa bilməyəcəksiz. O barədə nə qəzet məqaləsi, nə bir xatırlama, ya da nəsə...

Bəlkə elə hər dövrdə təkrarlanan jurnalist səhvi, laqeydiyidir ki, opera səhnəsində can qoynan sənətçilərimizin fealiyyəti çox vaxt diqqətdən uzaq düşüb.

Ad günü iyulun 19-a düşən müğənni-aktyorun yubiley gününün «havanın istiliyi» ucbatından ay yarım əvvəl keçirilmişə xəbərinin də həla dəqiq informasiya olmadığını nəzərə alıb, «axtarışa» çıxdı. Şükürələr olsun ki, zəhmətim həder getmedi. Özüme həmsəhbət tapa bildim. Bu – sənətkarı canından da artıq istəyən, hələ də onun xıffətini çəkən, onunçun darixan qızı Nailə xanımdı. Atasının ölümündən 40 il keçəsə də bu təmkinli, xanım-xatın qadın qəhərini boğa bilmir, danişdiqca səsi titrəyirdi...

– Atamı çox sevirdim. Onunla nəfəs alırdım. Evdə olmayıanda özüme yer tapa bilmirdim, sebsizliklə yoluñ gözləyirdim. Ona görə ki, evə gələndə hədiyyələrdən əlavə maraqlı əhvalatlar getirirdi bizi. Bir qızım var, iki nəvəm. Amma hələ də yeri görükür mənimcün. Həminri hiss edirəm.

Anamın xasiyyəti başqa cürdü, atam ondan fərqlidi. Odur ki, cürət edib, ona danişa bilmediklərimi atamlı bölüşürdüm.

– Uşaq vaxtı hamiya elə gəlir ki, atasından gözəl qadın, atasından qüvvəli kişi yoxdur yer üzündə. Sizdə də belə hissələr olub?

– Onlar doğrudan da gözəl cütlik idilər. Bir-birlərinə çox yaraşırıdlar. Bir yerə qonaq gedəndə və ya teatrda olanda hamının gözü qalırkı bizde.

Anam məni atamın tamaşalarına həmişə aparıb. «Koroğlu» tamaşasını çox sevirdim. Onunla birgə qastrollara da gedirdik. Yadimdadı...

* * *

XATIRƏ

«Gəncə teatrında «Şah İsmayıllı» səhnəyə qoymuşdular. Balaca Nailə də zalda sakitcə oturub tamaşa edirmiş. Atası Aslan şahı oynayırırdı.

Aslan şahın ölüm səhnəsində qızçıqaz hövənak ayağa qalxıb, bütün zal boyu qaça-qaca qışqırı: «Öldürdürlər, atamı öldürdürlər» deyib səhnəyə yol axtarır. Axır ki, atasını sağ-salamat görüb, sakitleşir».

* * *

– Nailə xanım, nə əcəb atanız sizi öz sənətinə yönəltmedi. Halbuki artıq 3-4 yaşlarından Opera teatrının repertuarındakı bütün tamaşalara demək olar, baxmışdız. Axi qız uşaqları elə «anadangəlmə» rəqqasə və ya müğənni olurlar.

– Qoymadı. Səsim də lazımı qədardı, həvəsim, meylim də. Dedi: «Yox, nə qədər sənətdəyəm, sən müğənni olmayıacaqsan. Əger məndən yaxşı oxuyacaqsansa, buyur,

başla, yox, gücün çatmayacaqsə, onda məni biabır eləmə».

Sonra incidiymi görüb, yumşalır, başımı sığallayıb əlavə edirdi: «Bu çox ağır sənətdir, qızım, dözülməzdür. Sənətimin hər üzünü görmüşəm. İstəmərim mənim kimi eziyyət çekəsən».

Həqiqətən, sonralar – böyüüb məşqlərində iştirak edəndə və keçirdiyi eziyyətli saatları dərk edəndə başa düşdüm ki, atamın dedikləri elə-bələ, başaldadan sözler deyilmış.

Əvvələ, tamaşaqabağı bütün günü heç kəslə kəlmə kəsməz, ağızına bir tike almazdı.

Həyacandan evdə otura bilmirdi. Tamaşadan 2 saat qabaq artıq teatrdə olurdu. Hər tamaşa üçün təlaş keçirirdi. İstər təze tamaşa olsun, istərsə illər boyu oynadığı obraz.

«Şah İsmayıł»da Aslan şahı 500 dəfə oynamışdı. Buna baxmayaraq tamaşadan avval yena səbri çatmaz, ürəyi sözünə baxmazdı.

* * *

Qeyd: Bəlkə elə bunun neticesidir ki, 74-cü ilde – 59 yaşında ürk çatışmazlığından dünyasını dəyişdi. Yaradıcı adamların qəlbini nazik olur axı. Onlara gərek ehtiyatlı davranasanan Aile üzvlərindən də xüsusi qayğı, qulluq gözlöyirlər.

* * *

– Evinizin yegana övladıydım. Ər-arvad mənim nazımı necə çəkirdilərə, eləcə anamla mən də atamın qulluğunda münüzəzdik. Onu daim qoruyurdum. Cürət edib, atamın yaxınlığında ne asqıra, nə də ösküre bilməzdik. Çünkü daim xəstəliyi ondan uzaqlaşdırırırdıq.

Bələ hallarda atam yenidən öyüd-nəsihət verərdi: «Görürsənmi, qızım, sənətimin nə cür çətinlikləri var. Səsimi itirməmək üçün özümü hər şeyden təcrübə etmək məcburiyyətindəyəm.

Odur ki, inididən özüne elə bir sənət seç ki, peşman olmayasan. Sonra gec olar.»

Nailə xanım danışdıraqça, ötən günləri andıraq kövrəlir, qəhərlənirdi.

– Atamı dünyalar qədər sevirdim. Heç vaxt onun bir sözünü iki eləmirdim. Ona görə da konservatoriyanın müsiqisünəsi fakültəsinə üstünlük verdim.

Bu seçimimə görə heç peşman da deyildim. Çünkü elə bil Allah-təla üreyimə salmışdı ki, onu erkən itirəcəyəm. Ona görə də vaxtımıñ çokunu onunla keçirməyə can atırdım.

Birlikdə şəhərə çıxırdıq, gəzintilərə vaxt

ayırındıq. Camaat arasında olmaq onun özüne də ləzzət verirdi. Dostlarla, tanışbilişle rastlaşış, salamlaşış, hal-əhval tuturdu.

Nəyə görə? Ona görə ki, ötən əsrde opera sənətinin vurğunu çox idi. Opera musiqimizin gözəlliyyini duyan, bu sənətə maraqlanan adamlar atamla harada rastlaşıldırlarsa, öz sevgilərini biruze verməkdən çəkinmirdilər.

* * *

XATIRƏ:

«Ata-bala şəhərdə növbəti gəzinti zamanı Ağababa Bünyadzadə Dram səhnəsinin ulduzu Ələsgər Ələkbərovla rastlaşır, ayaq saxlayıb xeyli səhbətləşirler. Hərə öz sənətinin gözəlliyyətlərindən, qazandıqları uğurlardan bəhs edir. Nəhayət, səhbətə Ələsgər Ələkbərov xitam verir: «Ay Ağababa, Operada sən, Dramada mən», – deyir. Qəhəqəhələ gülüşüb aynırlar».

Nailə xanım, *Bülbüл adına musiqi məktəbində oxuyanda atanızın şan-söhrətinin uğurlarınıza az da olsa təsiri olubmu?*

– O məktəbdə elə bir dövrdə oxumuşam ki, sinifdə hamımız bərabər səviyyəli ailələrdən çıxmışdıq. Hamımız məşhur yaradıcılarıñ övladlarıydıq və bizi də valideynlərimiz kimi yalnız yaradıcılıq telləri bir-birimizə bağlayırdı.

– Bəs Ağababa müəllimin özündə necə,

onda şöhrətdən razılıq hissi vardı?

— Atam çox sadə, böyük-kicik yeri bilən adamdı. Hər kəsin dilini bilirdi. Fəhlənin ürəyini ələ alardı, ziyanlıla sənətdən söz açardı, qocaya qoca kimi rəftar edər, səhəbətin yönünü tutardı. Hamının sevimlişiydi.

Özündən razılıqdan, təkəbbürdən çox uzaqdı... axı özü də sadə ailədən çıxmışdı. Bilmirəm, onun sənətə haçan və necə gəlməsi haqda məlumatınız varmı?

ÖMÜRLÜYÜNDƏN

«Atasını erkən itirmişdi. Üreyisiniq idi. Mustafa Sübhü küçəsində nənesiylə birgə yaşıyırırdı. Əli çörəye çatsın deyə İsləməyə can atırdı. Fabrik-zavod peşə məktəbini bitirmişdi. Odur ki, zavodda tokar İsləməyə başladı. Eyni zamanda zavodun özfəaliyyətində də iştirak edirdi.

Cox keçmir, yoldaşları onun səsində olan qeyri-adı baritonu «kəşf» eləyir. «Bu cür ki, səsin var, burda ne işin var axı?» — deyib, genç tokara masləhət görürler ki, o, bəla nadir səsinin ardınca getsin.

Ela bu ərefədə Opera və Balet teatrının xor kollektivinə üzv seçiminine başlanmışdı.

Gənc Ağababa özünü sınamaq qərarına gəlir.

Bəxtindən Üzeyir bəyin qarşısında oxumalı olur. Gençin bariton səsi Üzeyir bəyin xoşuna gəlir və onu qəbul edir. Gənc razılaşır. Deyir, avval deyin görüm, mənə nə qədər maşaş verəcəksiz. Neçə deyirlərsa, razılaşır: «Yoox, zavodda bundan artıq verirlər», — deyib ordan çıxır.

Anketindəki ünvanda onu axtarır tapırlar

ve tələbinə uyğun olaraq onu xora qəbul edirlər.

olunmuşlardan Ağababa Bünyadzadə da vardi.

Onun yaradıcılıq amplusası tez bir zamanda üzə çıxdı. Bir tərəfdən Üzeyir Hacıbəylinin, teatrin baş rejissorı İsmayıllı Hidayətzadənin ürkə-direyi, rejissor Soltan Dadaşovun ona arxa-dayaq durmağı gənc həvəskarə qol-qanad verdi, teatr mühitinə öyrəşdi. Digər tərəfdən də Allah vergisi, istedad və bacarığı sayəsində özünü həm müğənni, həm də dramatik aktyor kimi sübt eləyə bildi.

Bələcə 38-ci ilda xora yazılan gənc tokar 39-da artıq solist kimi çıxış edir, 41-də İranə qastrol səfərinə gedir, 43-də isə artıq Əməkdar artist adına layiq görülür.

ETIRAF

— Atamın təmiz, gur, təkrarolunmaz səsi vardi. Həmişə ondan soruşardım ki, ay ata, həyifim gəlir e, niyə axı oynadığın rolların hamısı mənfi obrazlardı — kimse öldürürsən, nə bilim, kiməsə hədə-qorxu gəlirsən... Özün belə mehbriban, üzügüller, Üreyiyumşaq insan ola-ola adamlarda sənə qarşı pis fikir oyana bilər.

Deyərdi: «Bu, səsimin tonuna görədi. Bariton səsə qəzeblə, məkrli, mənfi obrazlar oxuyurlar. Sənətdən baş çıxaran tamaşaçılar bunu gözəl dərk edir, narahat olma. Biz də məhz onlar üçün dəridən-qabıqlan çıxırıq.»

XATIRƏ

«Böyük sənətkar heç vaxt səfərlərə tek çıxmazdı. İstər qastrol səfəri olsun, istərsə də adı məzuniyyət – xanımını və qızını da özüylə aparardı. Kislovodskda ailəsiyle birgə istirahət edərkən orda Böyük teatrın qastrolları gedirdi. Bünyadzadənin bu teatrla yaradıcı əlaqələri vardı. Gedib-gəldi.

Bir gün truppada hansısa aktyor xəstələnir. Teatrın rəhbərliyinə xəbər çatır ki, Bünyadzadə bu şəhərdə istirahətdədir. Bütün klassik əsərlərin partituralarını əzbər bilən sənətkar onların dəvətini qəbul edib teatrı çıxmaz vəziyyətdən qurtarı.

Bu əlbəti ki, həyatında yeganə hadisə deyildi. Elə bu səbabdan onun sorağı ölkədən kənara da yayılmışdı. Bir çox teatrlardan dəvətlər gelirdi. Dəfələrlə Böyük teatrdə işləməye çağrıldı. Amma dəvətlərin heç birini qəbul etmədi.

Dedi: «Mənimgün bura daha yaxşıdır. Öz yurdumda, doğma torpağında, doğma teatrında».

* * *

MƏSLƏHƏTLƏRİ

– Naila xanım, dediyiniz kimi 16 yaşından işləməye başlamışınız. Atanız niyə razi oldu ki, işleyəsiz?

– Bunun tarixçəsi var. Bir gün ailəlikə yimişmişdiq süfra başına. «Yemək istəmirəm, köklərəm», – deyib, boşqabımı geri itələdim.

Elə bunu demişdim ki, atam acıqla dedi: – «Sabahdan gedirsən işləməyə. Onda

bilərsən bir parça çörək pulu qazanmaq nə cür çətinliklə başa gelir. Onda çörəyin qədrini bilərsən, ona belə arxa çevirməzsən».

Özü ki işləmeye erkən başlamışdı və zavodda qan-ter içinde çalışmışdı, övladının belə saymazlığı kişiye əməlli-başlı yer eləmişdi.

Döne-döne tapşırıcı: «Hər hansı bir iş görendə, hər addimını atanda həmişə məni xatırla, məni düşün ki, səhv addim atmayaşan. Belə etsən, həm özüne peşmanlıq getirməzsən, həm də mənim üzümü ağ eleyərsən».

Mən də atamın bu sözlerini qulağımda sırga eləmişəm, məsuliyyətimi daha da artırıışam ki, atamın hörmət-izzətine xaləl getirmeyim. Onunla həmişə fəxr eləmişəm. Çünkü o özü xalqının, ailəsinin fəxr idi.

Ağababa Bünyadzadə səhnəyə çıxanda zaldə qopan alıqş sədaları indi də qulağımdan çəkilməyi.

«Koroğlu»da o cür Həsən xan olmayıb. Atam olduğuna görə demirəm. Doğru sözümüzdür. Həqiqətən o, səhnəyə əsl xan kimi çıxdı: ucaboy, təmkinli, ağır addimlarla yeriyirdi. Həyatda da görünüşü belə caşkəbdardı.

Sonralar ne qədər Həsən xanlar geldi səhnəyə. Görürəm, yox, həmin Həsən xandan əsər-əlamət hələ ki yoxdu...

* * *

İndiki nəsil tanımır onu. Onlar kimi tanıylar ki, özlərindən, özləri kimilərindən və yaratıqları xitlərdən, replərdən özgə. Amma vaxtilə...

Bünyadzadə kimi sənətkarlar adla ididi...

Evine gedib-gələn çox idi...

Teatrdan həmkarları şirin söhbətlərini dinləmək üçün başına toplaşdırı.

Qonşular onu elə həyatdaça «yaxalayıb» sorğu-sualı tutardılar... O vaxt bələydi...

İndi zaman dəyişib, insanlar bir-birilərindən uzaq düşübələr. Neinki qonşular, heç qohumlar da bilmirlər, kim harda yaşıyar.

Ağababa Bünyadzadə haqda yazıma

müsahib axtararken nə qədər soraqlaşdımsa, bu böyük sənətkar «gördüm, onunla bir səhnəni paylaşdım, opera səhnəsində ciyində oldum» deyən tapılmadı. Belkə de hardasa bu opera ulduzuyla bağı xatirələrə yaşıyan kimse var. Mən ki tapamadım. Zəngləşdiyim, müraciət elədiyim kimsədən nə bir xəbər, nə də bir soraq. Yalnız bircə nəfər səsime səs verdi: Hüseyin müəllim.

Sənətkarla bir səhnədə tərəf-müqabil olmuş, qastrol səfərlərinə birgə getmiş, Üz.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası vokal kafedrasının müəllimi, professor, Əməkdar artist Hüseyin Əliyev.

MÜSAHİBƏ

– Hüseyin müəllim, Ağababa Bünyadzadə ilə ilk görüşünüzü necə xatırlayırız?

– Konservatoriyani bitirdikdən sonra bəstəkar Fikrat Əmirov mənə Opera va Balet Teatrına gətirdi. Burda mən adı diller azbəri olan, güclü bariton səsə malik, opera həvəskarlarının sevimliyi, teatrın bədii məsləhətçisi, Xalq artisti Ağababa Bünyadzadə ilə tanış oldum. Məni çox gülərüz qarşılıdı. Səsimi dinlədi və mənə böyük gələcək arzuladı. Həqiqətən də belə bir məşhur sənətkarla eyni səhnəni paylaşmaq, onunla tərəf-müqabil olmaq 25 yaşı gənc üçün böyük fərxi idi.

– Yادınızda necə qalıb?

– Gülerüz, sada, mehriban, hamiya kömək etməyə can atan və yardımını heç kəsdən əsirgəməyən bir insan kimi. Özüm onun yaxşılıqlarının şahidi olmuşam. Ailəsinə göstərdiyi qayğı, iş yoldaşlarına və

ümumən onu əhatə edən insanlara olan münasibəti, diqqəti göz öndəydi.

Ağababa müəllim sənətlə nefəs alırdı. İfaçılığından alavə, gözəl aktyorluq bacanğı vardı. 40 ilə yaxındır ki, o, aramızda yoxdur. İnanın ki, 1974-cü ilin o ağır günü kiçik təfərruatına qədər xatirimdədir. 1957-ci ildən bərabər çalışığım ustadımı özümə həm dost, həm arxa bilmisəm. Aramızda olan böyük yaş fərginə baxmayaraq, bizi bir-birimizə bağlayan dostluq münasibəti qıbtə ediləcək qədərdi.

1959-cu ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti ongünlüyündə onunla bərabər çıxışım ən uğurlu və yaddaşalan çıxışlarmdandır.

– Onunla birgəböldüyüünüztamaşa və rollardan danışardı.

– İlk debütüm Üz.Hacıbəylinin «Koroğlu» operasında oldu. Ağababa Bünyadzadə Həsən xanı, mənse Koroğlunu oynaydım. Onun səhnədə yaratdığı atmosfer məni məftun edirdi. Ümumiyyatla çox güclü, təmiz auraya məxsus bir insandı. Mən «Aida», «Karmen», «Otello», «Toska» kimi musiqi dünyasına adları qızıl hərflərle yazılmış bənzərsiz, dərin məzmunlu operaların adlarını çəkmək istərdim. Bu operalarda onunla yanaşı ən çətin obraszları yaratmağa müvəffeq olmuşam. Belə bir aktyorla tərafdas olmaq, onunla eyni səhnəni paylaşmaq böyük xoşbəxtlikdir. Hesab edirəm ki, onunla birgə etdiyim çıxışlar yaradıcılığımın həmişəyəşar, unudulmaz anlardır.

1974-cü ilə qədər Bünyadzadənin adı afişalarda, qastrol səfərlərində və təqdimatı

keçiriləcək hər hansı bir operada başda yazılırdı... Ona verilən qiymət başqayıdı.

– Onun tələbələri, ardıcılları varmı?

– Təssüs kİ, müəllim kimi pedaqoji fəaliyyət göstərməyib. Onun davamlıları olsayıdı – kaş ki olaydı...

– Ümumiyyətə, bir pedaqoq kimi deyin görüb, sizce vokal sənətiyle məşğul olan keslərdən ilk tələb olunan nədir?

– Səbr, hövslə, zəhmət, Mələmətdür ki, hər bir işdə insani uğur müşayit edirəsə, bu ilk növbədə onun zəhmətsevərliyindən irəli gelir. Təbii, vokal sinfinə daxil olmaq istəyənlərin sayı həmişə çox olub. Lakin əsas məsələ budu ki, gözəl səsi Allah-tələələndən əsirgəməsin.

Onu da qeyd edim ki, ustadım Ağababa müəllimin hər hansı bir qastrol səfərindən uğurla qayıdışi hər seydən öncə vətənəna başucalığı getirirdi. Əvvəzində incəsənət naminə gördüyü hər bir iş, çəkdiyi zəhmət dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilirdi.

Düşünürəm ki, insana sağlığında verilən qiymət ən yüksək mükafatdır, elə deyilməlidir! Bu baxımdan Ağababa Bünyadzadəni xoşbəxt sənətkar hesab etmək olar. Ona görə ki, bu qiyməti o, sağlığında ikən qazanıb.

